

Remissvar på Naturvårdsverkets förslag till revideringar av miljöledningsförordningen M2020/01705

Institutet för språk och folkminnen (Isof) lämnar härmed svar på Naturvårdsverkets förslag till revideringar av miljöledningsförordningen M2020/01705.

Isof ska enligt myndighetens miljöpolicy bidra till FN:s globala mål för en hållbar utveckling (Agenda 2030) och de nationella miljömålen genom att aktivt arbeta för att minska myndighetens negativa miljöpåverkan. Vi välkomnar Naturvårdsverkets förslag till en tydligare strategisk ansats gällande kraven på myndigheternas miljöledningsarbete, och instämmer i att myndigheter i Sverige ska vara ett föredöme i miljöledningsarbetet.

Isof anser att förslaget skulle kunna förbättras genom att

- tydliggöra vissa termer och definitioner
- tydliggöra att avrop mot Kammarkollegiets ramavtal innebär att myndigheterna vid sådana inköp inte behöver göra spend- och livscykelanalys, kapitel 4.3.3, eftersom Kammarkollegiet förutsätts ha ställt miljökrav när ramavtalen tecknades. Detta skulle medföra en avlastning framför allt för mindre myndigheter, som inte har de resurser som krävs för att göra spend- och livscykelanalyser inför varje inköp.
- tydliggöra i beräkningar eller hänvisning till forskning att styrning mot digital mötesteknik framför tjänsteresor minskar den negativa miljöpåverkan, kapitel 4.3.4, samt uppmärksamma att även digital teknik tydligt bidrar till negativ påverkan på miljön. I förslagets § 15 står att myndigheter ska använda "bästa möjliga teknik". Här bör den tidigare skrivningen om att tekniken ska vara energieffektiv behållas, eftersom miljöpåverkan från digitala lösningar är betydande och i vår tid snabbt växande.

I övrigt instämmer Isof med förslagen till reviderad miljöledningsförordning.

Tydliggörande av termer och definitioner

Stöd vid definition av termer och begrepp

Isof har enligt instruktionen ansvar för att främja terminologisk utveckling i Sverige. Miljö- och hållbarhetsområdet är globalt med engelska som arbetsspråk. Eftersom en bredare kunskapsspridning inom ämnet är relativt ny har svensk terminologi för vissa begrepp inte hunnit sätta sig än, samtidigt som forskning och utveckling kontinuerligt bidrar till nya begrepp. Här finns stort behov av ett gemensamt och strukturerat terminologiarbete. Isofs terminologer planerar att initiera ett samarbete med experter från olika organisationer för att utarbeta en gemensam och aktuell svensk terminologi inom hållbarhetsområdet. Isof ser gärna att Naturvårdsverket blir en aktiv deltagare i detta terminologisamarbete. I det fortsatta arbetet med den föreslagna förordningsförändringen välkomnar Isof samarbete med såväl regeringen som Naturvårdsverket för att främja tydliga och myndighetsgemensamma svenska termer och definitioner.

Definitioner

Miljöledningssystem

Isof saknar i förslaget en definition av termen "miljöledningssystem". Utan definition kan detta begrepp tolkas på olika sätt. En definition skulle vara hjälpsam för alla som inte har miljöledning som sitt huvudsakliga arbetsområde. När förenklade miljöledningssystem nu tas bort är det ännu viktigare att definiera vad som egentligen avses och vilka krav som ställs på en myndighets miljöledningssystem.

Betydande miljöpåverkan

Isof föreslår en språklig förändring i definitionen av *betydande miljöpåverkan*, så att den blir mer begriplig (det innehållsmässiga lämnas åt sakkunniga på området).

Nuvarande definition:

betydande miljöpåverkan: bedöms utifrån av myndigheten fastställda kriterier och avser påverkan på miljön som överstiger en av myndigheten beslutad nivå.

Isofs förslag:

betydande miljöpåverkan: miljöpåverkan som överstiger en nivå som myndigheten beslutat om och som bedöms utifrån kriterier som myndigheten fastställt.

Fortfarande är det oklart vad *nivå* avser, liksom vilka *kriterierna* är. Säkerställ gärna att detta framkommer på något sätt i förordningen.

Klarspråk

Isof ska verka för att den offentliga förvaltningen använder ett vardat, enkelt och begripligt språk (klarspråk) och vill påpeka att medvetenhet kring § 11 och § 12 i språklagen behöver iakttas när förordningstexten formuleras. Flera paragrafer i förslaget kan förbättras med avseende på klarspråk.

Några exempel

§ 2: Den föreslagna formuleringen ”som uppkommer vid genomförandet av myndighetens verksamhet” skulle kunna förenklas till ”som orsakas av myndighetens verksamhet”.

§ 3: Den föreslagna ändringen: ”Myndigheten ska ta hänsyn till verksamhetens direkta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt i syfte att uppnå ständig förbättring”, skulle kunna ändras till ”Genom att arbeta systematiskt ska myndigheten stäva efter att ständigt minska verksamhetens negativa miljöpåverkan”, om det är vad som avses. Bättre att genomgående använda ett och samma begrepp, att ”minska negativ miljöpåverkan”, istället för att föra in det mer otydliga ”förbättrad miljöpåverkan”. Dessutom är ordvalet ”ta hänsyn till miljöpåverkan” inte optimalt. Att ta hänsyn till miljön är tydligt, men att ta hänsyn till miljöpåverkan är mer svårtolkat.

§ 9: Är det att förbättra miljöledningssystemet eller att förbättra resultaten av miljöarbetet som är det viktiga här?

§ 15: Bättre att genomgående använda samma begrepp och skriva ”i syfte att minska/minimera verksamhetens negativa miljöpåverkan”, istället för att föra in det mer otydliga ”miljöanpassa verksamheten”, dvs. anpassa till miljön.

§ 15 a: Krångligt formulerat med ”begränsa miljöpåverkan från användning av maskiner och fordon för övriga transporter i myndighetens verksamhet”? Allt från att skicka e-post till att frakta varor med båt skulle kunna ingå i denna formulering. Är det meningen?

§ 20: Otydligt om det är arbetet med själva miljöledningssystemet som ska rapporteras, eller myndighetens hela miljöarbete.

Angående 4.3.3 Miljöhänsyn i alla steg av inköpsprocessen

Naturvårdsverket föreslår tydliggörande av myndigheternas miljöhänsynstagande i inköpsprocessens samtliga tre faser:

- I förberedelsefasen, genom att analysera myndighetens behov och inköpsens miljöpåverkan samt kartlägga marknaden.
- I upphandlingsfasen, genom att ställa miljökrav utifrån ett livscykelperspektiv.
- I realiseringsfasen, genom aktiv implementering av avtal (exempelvis intern utbildning om nya avtal och miljöval inom dessa), verka för avtalstrohet samt uppföljning av ställda miljökrav.

Isof är överens med Naturvårdsverket om att miljökrav i upphandlingar är ett viktigt styrmedel för att nå miljöpolitiska och andra samhällspolitiska mål. Ambitionen i förslaget om en stärkt strategisk ansats avseende myndigheternas inköp kan dock innebära en alltför hög och resurskrävande tröskel för små myndigheter. Därför anser Isof att förslaget behöver förtydligas och begränsas. Myndigheter måste kunna vara trygga med att Kammarkollegiets ramavtal uppfyller gällande miljökrav och att efterfrågade miljöanalyser gjorts. Myndigheter ska inte behöva göra om analyserna vid varje avrop. Kammarkollegiets analyser och krav bör tillhandahållas på ett för övriga myndigheter smidigt sätt, för att minimera eventuellt dubbelarbete.

Ett alternativ skulle kunna vara att de höjda kraven i inköpsprocessen endast omfattar inköp över en viss beloppsgräns, eller att miljöredovisning av inköp under beloppsgränsen inte krävs, men att en enklare analys görs av inköparen. Alla inköp görs givetvis i enlighet med myndighetens miljöpolicy. Detta för att underlätta för mindre myndigheter som inte har de resurser som krävs för att fullfölja kraven i den föreslagna inköpsprocessen, och för att göra det fortsatt möjligt att göra inköp av exempelvis vissa förbrukningsvaror som köps i små mängder och ofta av olika personer.

Naturvårdsverket gör bedömningen att de föreslagna förändringarna i uppföljningen av förordningen kommer att innebära en lättad arbetsbörda och frigöra resurser för myndigheterna. Isof välkomnar de föreslagna förenklingarna, men vill påpeka att arbetsbördan – i och med de föreslagna kraven på analyser inför varje inköp – med största sannolikhet kommer att öka för små till medelstora myndigheter, som redan har knappa resurser för miljöredovisningsarbetet.

Angående 4.3.4 Ökade krav på miljöanpassning och utsläppsminskning – konsekvenser av digital mötesteknik som ersättare för tjänsteresor

Under rådande pandemi har Isof ställt om till enbart digitala möten och det kommer sannolikt att vara ett huvudalternativ även framöver. Att resa långa sträckor för ett möte ser Isof som något som även framöver endast kommer att ske i begränsad omfattning. Att då redovisa varje möte som alla medarbetare deltar i kommer därför att bli ohanterligt och inte vara särskilt meningsfullt för miljöarbetet. Bättre då att redovisa dessa enstaka möten som krävt en resa, med målet att denna siffra årligen ska minska.

Att användning av digital teknik (datorer, servrar, uppkoppling, etc) innebär en betydande energi- och materialanvändning, till skillnad från att sitta i ett rum och prata direkt till varandra, måste tas i beaktande. Om digitala möten ska redovisas bör man därför ställa dem dels mot fysiska möten där ingen resa behövts, vilket torde vara det bästa för miljön, dels mot de möten där en resa krävs. Medvetenheten om digitaliseringens negativa miljöpåverkan måste öka.